

Р Е Ц Е Н З И Я

По конкурс за заемане на академичната длъжност
**“Професор“ в Научна област «Философия на
културата, политиката, правото и икономиката»;**
Професионално направление 2.3. «Философия»
За нуждите на ИИОЗ - БАН
Обявен в ДВ бр. 108 от 30.12.2014 г.

Рецензент: проф. Желязко Д. Стоянов, д.ф.н.

Данни за конкурса:

Процедурата по обявяването на конкурса за заемане на академичната длъжност “Професор“ по професионално направление 2.3 «Философия»; научна област «Философия на културата, политиката, правото и икономиката»; е обявена за нуждите на ИИОЗ към БАН. Конкурсът е обявен в ДВ бр. 104 от 30.12.2014 г. Не съм забелязал никакви нарушения по досегашния му ход.

Данни за кандидата:

В обявения конкурс за «Професор» участва един кандидат – доц. дфн Ерика Георгиева Лазарова. Тя е родена през 1954 г. Завършва през 1976 г. спец. «Философия» в СУ «Св. Климент Охридски». През 1982 г. получава научната степен «Доктор» в Института за Култура, където през 1991 г. е избрана за старши научен сътрудник. От 1995 г. е старши научен сътрудник в ИФИ – БАН. В момента е Доцент в ИИОЗ - БАН. През 2013 г. получава научната степен «Доктор на философските науки».

Описание на научните трудове:

Доц. Е. Лазарова участва в конкурса за «Професор» с над 140 научни публикации, сред които са няколко монографии, над 130 статии и научни съобщения, от които 29 са публикувани на чужди езици., както и на повече от 100 публикации в периодичния печат. Представените от нея публикации са посветени на важни и актуални проблеми от «История

на културата», «История на хуманитаристиката», «Естетика» и «Етика» и са пряко свързани с професионалното и научното направление, по което е обявения от ИИОЗ конкурс за «Професор» по «Философия».

Научни приноси:

Оценка за труда на Лазарова, Е. *Българинът като балкански интелектуалец*. „Авангард прес”, Русе, 2015.

Първо, заслужава подкрепа интересът на доц. Е. Лазарова към «портрета» на Номо Balkanicus, който съчетава национализъм и космополитизъм, но възприема творческите импулси на чуждостта, превръща ги в *национален културен капитал*. Добър пример е Любен Каравелов, който успява да достигне до висотата на европейското политическо мислене. Той е интересен със своя теоретичен, практически, миросгледен и психологически интерес към особеностите на националния характер и съдба, към бита и културните предпочитания на отделните народи. *Негово верую е единството на етическо и естетическо, нравствено и социално*.

Второ, евристични моменти има и в идеята на доц Е. Лазарова за Възраждането като модернизационен процес и национална идентичност, защита на националните идеали и ценности и *етически прочит на еманципационните процеси*. Тя фиксира интересни моменти около осъзнаването на ценността на човека като личност и на значението на културната комуникация, на преосмислянето на проблема «свое-чуждо» в контекста на националното самосъзнаване. С основание авторката поставя акцент върху *плурализма на културните облъчвания* на идеята за свободата, които имат пряко отношение към *нравствените завети* на Българското възраждане.

В сборника «Златен фонд на българската наука», С., 1 том 2011; 2 том – 2014 г. (предговор, съставител и редактор) основната цел на колектива, чийто ръководител е доц. Е. Лазарова, е да предостави на своите специализирани читатели сто и двадесет «професионални портрета» на изявени български учени чрез подходяща социологическа извадка. В умело представените «професионални портрети» читателя може да усети духовното богатство на включените в сборника български учени, достойни да бъдат съхранени и чрез модерния видеоархив «Златен фонд на българската наука». Този

видеоархив «запечатва» спомените за лица, събития, за научни, социални и културнополитически тенденции, съхранява трайно историческата памет чрез устната (оралната) история на науката. Използваният от доц. Е. Лазарова подход създава благоприятни предпоставки за изграждането на панорамна и полифонична картина за научната дейност на редица видни български учени.

Второ, ценни в този сборник са и редица идеи на доц. Е. Лазарова, заложили в Предговора – става дума най-вече за същността на «егодокумента» като извънредно богата «база данни» за нуждите на «историческата антропология». Съществена част и моменти от тази важна методологическа проблематика са заложили и в други изследвания на доц. Е. Лазарова, между които особено място заема «Д-р Асен Петров или Биографията като огледало на епохата» (2004). Според авторката подходящо средство за създаване на съответните «егодокументи» е «насоченото интервю», което засилва момента на съзнателно търсената документалност и автентичност на даден текст. Този подход обогатява документалната му стойност и го превръща във важна изворова база и своеобразен документ на времето. Тези текстове са и интересен щрих към и от портрета на дадена личност. Създаването от и чрез тях общо-комуникативно пространство предоставя на науката ново информационно поле и за историята на научното знание. В този смисъл и дигиталният проект «Златен фонд на българската наука» може да се оцени като иновативен и научноприложим продукт, който е извънредно нужен и полезен за бъдещите изследователи на проблемите около историята на съвременната българска научна мисъл.

Трето, в статията **«Егологията - от наука за Аза към човекознание, философия и лично изживяна история (опит за теоретичен модел). (2008)** доц. Е. Лазарова съсредоточава с основание своето внимание върху понятието „лица на паметта”, третирано по асоциация с понятието „места на паметта”. То е богата категориална единица, с чиято помощ егологията може да разкрива значението на учения като индивидуален и колективен носител на „културата на паметта”.

В труда «Ученият срещу политика д-р Найдено Шейтанов», С., 2005, 360 стр. доц. Е. Лазарова реализира важна задача – да разкрие цялостно социалната роля и научните приноси на видния български

културисторик и културфилософ, народопсихолог и първи български сексократичен философ д-р Найдено Шейтанов. Този незаслужено забравен, а и отричан български мислител е значим за нас и защото е един от най-убедителните привърженици на идеята за уникалността на българската историческа съдба, както и за месианската роля на нашия народ при съзиждането на съвременната европейска култура. Висока оценка заслужават и усилията на доц. Е. Лазарова да предостави на българския читател основните съчинения на д-р Н. Шейтанов, включени в сборника **«Балкано-българският титанизъм»** (2006, 606 стр.), в който тя включва и един обширен и извънредно богат в своите оценки и идеи «Предговор».

В «Д-р Асен Петров или биографията като огледало на епохата» (2004) доц. Е. Лазарова анализира задълбочено понятието «биографията като огледало на епохата», което предоставя на изследователя нов дискурс при познаването на историческите реалии в дадена култура. Защото, с основание смята авторката, «духът на времето» е извънредно важен при разбирането на творческата индивидуалност, е много по-съществен от простото описване на фактите от живота и дейността на съответния творец.

«Литературата като историческо самопознание и самосъзнание», С., 2005, 348 стр. е извънредно богат не само по своята интересна форма, а и по богатото си съдържание. Доц. Е. Лазарова тръгва от важният факт, че от античността датират опитите за еманципация на историята на философията и на литературата от историята на науката. Литературата не е само област от човекознанието, а и форма на историческото самопознание. Затова в художествените произведения търсят отговор на вечни екзистенциални въпроси. Като тръгва от постановката, че в огледалото на «вечните» творби рефлектира цялата културна история, авторката се «връща» към и прави опити да «преосмисли произведенията на български (Хр. Ботев, Гео Милев, Цветан Марангозов, Алеко Константинов и други), и на чуждестранни (Ерих Кестнер, Хорхе Луис Борхес, Стефан Цвайг и други) творци, достойни за анализите на търсеция човешки дух. Не само в този, а и в други свои изследвания доц. Е. Лазарова се реализира като извънредно успешен културантрополог, проявяващ подчертан пиетет към етическия прочит на културните реалии.

Иновативен е и изследвателския ѝ подход на явления от Ню Ейдж философията като Живата етика на семейство Рьорих или на космическата философия на В. Вернадски, интерпретирани чрез холистичното обяснение на вселената и екологията на нравствеността.

Монографията **«Непознатият Оскар Уайлд или етическите уроци на Принц Парадокс»** (2000) получи наградата на Министерството на културата за 2001 г.. Тя представя по нов начин в единството на етическо и естетическо творческия гений на големия писател като създател на феномена «естетически утопизъм».

В няколко статии (вж. **«Богомило-катарската ерес като паневропейско антикризисно съзнание (2013)»** доц. Е. Лазарова разширява параметрите на «паневропейския и панетически феномен богомилство» като акцентира евристично върху неговия отзвук във фолклорното творчество и то не само чрез използването на нови извори. Нейната цел е да търси същността на богомилската вяра като «съборност» или чрез демократически проекции на богомило-катарската култура с егалитаристкото и меритократичното социо-културно мислене.

Специално ще посоча, че стилът (и специализиран, и литуратурен) на публикациите на доц. Е. Лазарова е извънредно достъпен, което ги прави ценни не само за специализираната колегия, а и за студенти. Тяхно качество е и умения синтез на етически и културологичен подход.

Научно-изследователска и преподавателска дейност.

Доц. Ерика Лазарова е утвърден изследовател на философско-естетически, етически, историко-културологически и историко-научни проблеми. Тя е университетски преподавател по същата проблематика в редица наши висши училища – СУ, БСУ, НБУ и ТУ-София. Благодарение на отличната си професионална подготовка, а и на безспорните педагогически умения нейните научни разработки и лекционни курсове, са посрещани с интерес и са високо оценявани от специализираната научна общност и от студентите, на които тя преподава.

Доц. Е. Лазарова изпълнява и административно-управленски ангажименти – тя е заместник председател на Общото събрание на ИИОЗ от 2010 г., била е член на Общото събрание на БАН, член е на НС (1995-2015); няколко години ръководи секция „История на науката” в Центъра по наукознание. Ръководител е на научния проект „Златен

фонд на българската наука” и на един международен българско-румънски проект, по настоящем паботи в екипа на проекта на БАН и МАНУ „Богомилско движение и богомилска книжнина”. Членува в престижни международни и български научни и културни организации и институции, участва в редколегиите на няколко специализирани научни издания. Тя превежда две книги на Ф. Ницше „Зазоряване” и „Човешко, твърде човешко”, като за вотората доц. Е. Лазарова е носител на наградата на Съюза на българските преводачи за 2009 г.

Толерантно-колегиалното и професионалното й отношение във и извън института я прави уважаван специалист по философия и история на културата, естетика и етика, полезна за професионалното развитие на нейните студенти преподаватели. Доц. Е. Лазарова е уважаван член на българската философска общност по философско-културологични проблеми – тя е сред водещите специалисти в българската и международната колегия, която оценя високо нейните публикации – това личи и от високите оценки в 8 рецензии, над 100 цитати позовавания и отзиви на нейни произведения, от които 12 са в международни издания..

Заклучение

Това ми дава основания ДА ДАМ ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА за цялостната й научно-изследователска и преподавателска дейност и ДА ПРЕДЛОЖА на Научното жури ДА ПРЕДЛОЖИ НА НС на ИИОЗ ДА ИЗБЕРЕ доц. дфн Ерика Георгиева Лазарова на академичната длъжност “Професор“ в научна област «Философия на културата, политиката, правото и икономиката», професионално направление 2.3. «Философия» за нуждите на ИИОЗ - БАН.

25 март 2015 г.

Гр. София

Подпис:

(Проф. Ж. Стоянов, д. ф. н.)